

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.	9	Fylke:	Hordaland
Tilleggsspørsmål nr.		Herad:	Etne
Emne:	Lauving	Bygdelag:	Etne
Oppskr. av:	Öystein Grönstad fött 1875	Gard:	
(adresse):	Etne	G.nr.	Br.nr.

- A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.
Fordetmeste etter egen røynsle men også ettermin far f. 1834
- B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Lauving har ikke været drevet i nogen stor utstrekning her i herredet. Her var store vidder med skrapslåt og folk var optat med slåtten fremover hele sommeren og nogen holt gjerne på med slåt efter mekeli og efterat åkeren ~~blev~~ var skåret. Det blev således ikke nogen videre tid til lauvskanking. Men i min barndom i 1880 til 1890 var her enkelte som lauvet endel.

Efter 1900 har her praktisk talt ikke vært lauvet her. Til Lauvingen bruktes en svegkniv og somme bröt lauvkvistene av med henderne uten å benytte noget redskap.

A. Lauv som rispes av trærne.

I, 2. Her er ikke lauving mere her i bygden. Den tid her blev lauvet så var det et tilleggsfor og det var helst husmenn og de som hadde små bruk som öket vinterforet med lau. Her var ingen lauving under siste verdenskrig. Den tid her blev Lauvet, så foregik det i löpet av august måned, en regnet med at når september kom så var lauvet så trønet, at det hadde liten forverdi.

Det var fordetmeste björk som blev lauvet, men der kunde også taes lauv av raun, asp, selje, alm og ask.

Med asken forholdtes av og til således, at asken huggedes ned, lauvet tokes av og så blev asken skavet om vinteren. å hente lauv kalles " Å Kjerva". " Kjervar " " Kjærv".

Forsettelse Lauving.

3. Til at böie kvistene ned med for å få tak i lauvet bruktes en trækrog.

Av og til kunne lauvet av ask og alm bli rispet av med hånd, men det var brukt i liten utstrekning.

Av andre trær blev ikke lauvet rispet, en hadde ikke nogen beskyttelse for hånden under denne rispingen.

4. Ask, alm, raun og björk blev " Styvde " det vil si, at når trærne hadde nådd en vis størrelse, så blev de kuttet av og der renner da op flere grener. Dette blev gjort først og fremst for å hindre at kreaturene-ikke minst jeterne- skulle få anledning til å spise op renningerne, desuten fik en da flere grener på træet og dette hadde stor intresse serlig for asken og for almens vedkommende. Grenene på ask og almestruene nyttedes til skav om vinteren, almen nyttedes dog mest om våren således at barken blev ~~så~~ tat av i lange remser dette het " Å alma" og regnes for det aller beste tilskuddsfor en kan få. Melken öket i kjerne når de får alm.

Disse stuer hadde også intresse for lauvingen serlig på björken.

En "styver" ikke trærne förend de er nokså store, minst et par mannshöider. Senere kan björken styves med 4 års mellemrum til lauving. Ask og alm derimot styves pånyt efterat de er blit adskilligt eldre, gjerne omkring 20 år gamle. Disse gamle askestuer og almestuer kan bli meget gamle, sikkert flere hundrede år. Her finnes i bygden stuer av ask og alm som ingen nulevende har set nogen forandring på. Mange sådanne stuer er hule innvendig. En bruker ikke at rispe lauv av trærne i mellemtiden mellem hver stuvning, det vil hindre og stagnere voksteren om der gjöres.

Gode askestuer og alkestuer var tidligere en stor herlighet til en gård. Når gårder deltes så kunne det treffe at askestuer og alkestuer blev delte serskilt og blev serskilt beskrevne i delingsforretninger. Det kunde treffe at den ene eiendom fik askestuer stående på nabosens mark.

5. Når det gjelder rakelauv eller rispelau, så blir det tørket på bakken en dags tid og derefter lagt utover höiet i laden. Men lauv med kvisterne på det blir laget til Kjærvar. Kjærvadne blir aldrig hesjet. Men hver enkelt kjærv blir sat op i et træ til tørk, og må helst tes inn i godt ver, de tåler lite regn. Her var en ikke ræd for å få sol på kjærvadne.

Dersom kjærvingen foregik langt fra husene, så kunde der bli laget stak- kjærvastak. Den blev laget akkurat som en höystak. Stang i midten og kjærvadne rundt stangen med lauvenden inn mot stangen. På toppen gjerne en stor jordtorve. Kjærver talte i tju- en hadde så og så mange tju med kjærv. Regnedes i hundreder, så var det store hundre således at et hundre var seks tju-120. Å presse halvtørt lauv sammen så det gjærte har jeg ikke hørt omtalt her.

6. Kjærven burde helst transporteres hjem så snart de var nogelunde tørre, snö og regn var uheldig for kjærven. Kjærven blev enten kjört eller båret på böratåg.

En almindleg mann skal bære 2 voger i bören - 36 kg.

Jeg har ikke hørt om dognad med kjærvingen.

7. Lauvet-kjærvene- blir tat det lauskogen finnes, båte på innmark og utmark. Arbeidet fordeltes gjerne så at mannfolkene huget træerne ned og bandt sammen kjærven, kvinderne kuttet eller bröt av kvistene.

8. Når laukjærvene kom i hus, så sattes de på ende

Forsettelse Lauving.

med lauvenden op oppå ^{pa} höjstaen i laden, og helst langs veggene. Laukjærven blev brukt til kjyr og sau.

Kjyr fik en kjærv for dagen, sauerne mindre.

9. Askekjærv var best og raun var også bra, men her var mest björk som blev kjærvet.

10. Leilighetsvis kunde der bli rispet almélau til gris og kalv og da av tuntrer.

11. Nogen felleslauing eller fellesskap eller leie av skogteiger for lauing forekom ikke her såvitvites.

12, 13, 14, 15. svart under 11.

B. Lauv som rakes sammen på bakken.

1. Lauv som rakes sammen på bakken om hösten efterat lauvet er falt ned kalles Rakelau.

2. Det er askelauv som rakes sammen og brukes her.

3. Det blir rakest sammen med en almindelig rive, stappet i sæk og båret hjem.

4, 5, 6, 7 og 8. Det var mest kvinderne som stelte med rakelauv, det blev kastet i tyndt lag utover höyet i löen. Det blev brukt til sauene ublandet. Rakelauv ansees som mindreverdige for og kan vel nærmest kalles nödför. Det blev ikke brukt under siste verdenskrig og har i det hele vært svært lite brukt her. Efter omkring 1900 har her neppe vært brukt rakelauv.

+++++

1733

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING